

Гожа Б. Б.

Студентка 1-го курсу факультету соціології та права НТУУ «КП»

Науковий керівник:

Звягіна І.Н. старший викладач кафедри публічного права НТУУ "КП"

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Здається, що поняття шлюбу досить легко і просто усвідомити. Мабуть немислимо пригадати собі звичайного явного суспільства, де б не було такого твердження. Воно має пройдешнє, нинішнє і прийдешнє.

Дослідження характеристик шлюбних відносин у Римі актуальне і нині, тому що сьогоденнє шлюбнє право країн Європи базується на розумінні юридичних зв'язків.

Не кожні відносини в римському праві між чоловіком і жінкою проголошувалися шлюбом, який викликає правову відповідальність у відносинах між особами цього союзу. Отже, доцільно дати визначення поняття шлюбу.

Шлюб – це юридичний союз чоловіка і жінки, визначаючий правове положення народжених дітей в цьому шлюбі, майнові відносини між одруженими.

У римському праві існувало два види шлюбу : законний римський шлюб і шлюб, що укладався між переґрінами та іншими особами, які не могли вступати в законний римський шлюб. У свою чергу законний римський шлюб поділявся на: шлюб з чоловічою владою і шлюб без чоловічої влади. Так же у римському праві існували відносини конкубінату.

Законний римський шлюб був складений належно до норм цивільного права і дозволявся тільки між людьми які проживали на території риму і мали римське громадянство. Шлюб між римськими громадянами і переґрінами (латинами, вільновідпущениками, колонами) заборонявся. Деякі обмеження щодо вступу у шлюб зберігалися навіть після проголошення усіх незалежних Римської імперії – громадянами. Прикладом такого обмеження може бути те, що особи які мали сенаторське звання не могли одружитися з вільновідпущеницями.

На перших стадіях процесу розвивання римського права визначальним був шлюб з чоловічою владою. У цьому шлюбі жінка повністю підкорялася волі чоловіка. Дружина чоловіка займала положення дочки батьків свого чоловіка і цілковито позбавляючись агнатських зв'язків зі своїми батьками, братами, сестрами та іншими близькими родичами, коли її муж на момент одруження. Влада чоловіка над дружиною фактично була необмеженою. Майнові відносини полягали в тому, що все майно яким дружина володіла до шлюбу і набувала під час шлюбу ставало власністю чоловіка. Однак вже Закони XII таблиць давали можливість укладення шлюбу, за яким дружина не потрапляла під цілковиту залежність чоловіка. Жінка мала право запобігти встановленню влади чоловіка, не ночуючи у дома три доби наприкінці кожного року з моменту одруження, таким чином перериваючи перебіг давності. У такий спосіб вона зберігала свою незалежність.

Пізніше контроль чоловіка над жінкою став не такий жорсткий. Це пов'язано з розвитком індивідуальної приватної власності. Дружина отримує певні права на сімейне майно і водночас деяку особисту незалежність від чоловіка. Через ці зміни утворюється новий шлюб — без чоловічої влади.

Становлення шлюбу без чоловічої влади — це новий етап в історії римського сімейного права. Дружина виходить з-під необмеженої влади і контролю чоловіка й формально стає незалежною особою. Майнові відносини характеризувалися повною роздільністю майна. Такий шлюб мав істотні відмінності від шлюбу з владою чоловіка. Ці шлюби по-різному укладалися і припинялися. Хоча становлення такого виду шлюбу мало й деякі негативні наслідки. Не підконтрольність дружини, свобода розлучення, нагромадження великої кількості багатств негативно позначилось на сімейно-моральній підвалині римського суспільства. Август змушений був прийняти велику кількість правових актів з цілю зміцнення шлюбних взаємовідносин і припинення розлучень. Він прагнув заохотити до укладання шлюбів і народження дітей. Встановлюються обмеження майнового порядку. Прикладом цього може бути те що, чоловіки віком від 25 до 60 і жінки від 20 до 50 років, які не перебували в шлюбі, не мали права отримувати спадщину за заповітом, а

ті, що перебували у шлюбі, але не мали дітей, могли отримати тільки половину заповіданого майна. При цьому бездітність розглядалась по-різному для чоловіків і жінок. Чоловіки не вважалися бездітними якщо мали хоча б одну дитину. Жінки мусли мати не менше трьох, вільновідпущеники — не менше чотирьох. Однак, ці заходи не принесли очікуваного результату.

Відносинами кункубіату в римському праві вважалися фактичні шлюбні відносини між особами, які хотіли укласти шлюб, але не могли (різне громадянство, статус). Цей вид відносин практично не породжував за собою правових наслідків. Діти, які були народжені в конкубіаті, не отримували імені й статусу свого батька, не мали права на отримання аліментів, не могли стати спадкоємцями після його смерті, вони не мали статусу шлюбних дітей, на них не розповсюджувалась влада батька. Жінка в цих відносинах не розділяла громадського становища і соціального стану свого чоловіка.

У римському праві існували такі способи укладення законного шлюбу:

- 1) здійснення певних релігійних обрядів;
- 2) шляхом манципації;
- 3) внаслідок набувальної давності;

Умовами вступу в законний римський шлюб були:

- а) вільне волевиявлення сторін;
- б) досягнення шлюбного віку: жінки – 12, чоловіки -14;
- в) наявність римського громадянства;
- г) відсутність близького споріднення(заборонені шлюби родичів по прямій лінії та по боковій лінії, до шостого ступеня спорідненості).
- д) відсутність іншого нерозірваного шлюбу;

Шлюб міг бути припиненим у випадках смерті одного із подружжя або за взаємною згодою чоловіка і жінки припинити шлюб.

Очевидно, правильним буде твердження, що від добробуту кожної окремої сім'ї залежать розвиток суспільства і держави в цілому. Отже, роль сім'ї є досить вагомою, і її не можна не враховувати при детальному розгляді певної історичної події.

Сім'я - це центр суспільства, а шлюб є основною ланкою сімейно – правових взаємовідносин. Значення шлюбу є важливим для визначення відносин подружжя. Шлюб існував двох видів, а саме з чоловічою владою і без неї. Створення і укладення шлюбів різних видів, визначало різний правовий статус їх подружжя, відносини між батьками та їхніми дітьми. Проаналізувавши сказане, ми можемо дійти до висновку, що основу щодо обмеження прав на укладення шлюбу покладено ще з стародавніх римських часів початку розвитку шлюбно-сімейного права.